

ע-ד א

חלוץ

ע-ד א קבב

ציור 16

וביאר רש"י: מותרין בני החצירות להעלות מחצירן לראשו של כותל וכן להוריד, כיון דמקום פטור הוא, ובטל לכאן ולכאן להקל.⁶

ומקשינן על רבי יוחנן מהא דתנן במשנתנו:

כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורוחב ארבעה. היו בראשו פירות — אלו עולין מכאן ואוכלין, ואלו עולין מכאן ואוכלין.

ורייקנן: עולין בני החצר ואוכלין פירות על ראשו, איין.

אבל מעלין פירות לאכול על ראשו, לא.

ותיקשי לרבי יוחנן שמתיר אפילו להעלות פירות על ראשו.

דקא סלקא דעתין השתא, דרבי יוחנן מתיר אפילו ברחב ארבעה, דכיון שהוא גבוה עשרה ואין נוח תשמישו שם, אינו נחשב כרשות בני החצרות [תוספות]!?

ומשנינן: הכי קאמר: יש בו ארבעה על ארבעה, עולין — איין, מעלין — לא.

אבל אין בו ארבעה על ארבעה — מעלין נמי.

ואזרא רבי יוחנן — שאמר, דמקום שהוא פחות מארבעה על ארבעה אינו חשוב להיות רשות בפני עצמה — לטעמיה.

דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:

א. מקום שהוא רחב ארבעה על ארבעה טפחים וגבוה יותר משלשה טפחים חולק רשות לעצמו, והויא כרמלית. ואם עומדת רשות זו בין רשות הרבים לרשות היחיד, אסור מדרבנן להוציא אליו בין מרשות היחיד ובין מרשות הרבים.

אבל מקום שאין בו ארבעה על ארבעה טפחים העומד בין רשות היחיד לרשות הרבים, אף על גב שהוא גבוה שלשה טפחים, אינו חולק רשות לעצמו, ו"מקום פטור" הוא. [ראה ציור]

ולפיכך: מותר הן לבני רשות הרבים והן לבני רשות היחיד לכתף עליו [לתקן עליו משאם על כתפיהם], ואין בו איסור הוצאה.

ובלבד שלא יחליפו בני רשות הרבים ובני

לרשות" שאסרו חכמים.

אבל תוספות, רבינו פרץ והריטב"א כתבו: להוריד מהכותל לחצר מותר לדעת רבי יוחנן גופיה אפילו מכותל רחב ארבעה, שאין זה אלא כמוציא מחצר לחצר, שמותר לרבי יוחנן [וכפי שהבאנו שכן מבואר בגמרא בהדיא על הך משנה].

ולכן פירשו: מותר להעלות מן הבית לכותל ולהכניס מן הכותל לבית. וראה בדרישה סימן שע"ב בתחלתו, שהאריך לבאר דברי רש"י.

הריטב"א; וראה ביאור הלכה סימן שע"ב ד"ה ש"מ; וראה אריכות בחזון איש סימן ק"ד סעיף קטן כ"א וכ"ב. וראה ביאור אחר בגאון יעקב כאן.

וכתב הריטב"א כאן: בכלים ששבתו בבית אסור לטלטלן אפילו על גבי כותל רחב ארבעה, וראה בזה בחזון איש שם.

6. וכוונתו שאין מקום כזה ראוי להיחשב "רשות" בפני עצמה, ואין חייב המוציא מ"רשות" של יחיד לרשות זו, כמוציא מ"רשות

ע-ד א

חלון

ע-ד א

קבר

ציור 17

רשות היחיד את משאם זה עם זה אחר שהונחו שם [ר"ח].⁽⁷⁾

ותמהינן: **ורב** — דפליג ארבי יוחנן בכותל שאין בו ארבעה — וכי לית ליה **דרב דימי**?

והא מתנייתא היא במסכת שבת. דתנן: עומד אדם על האיסקופה, נוטל מעני ונותן לו, מבעל הבית ונותן לו.

ומשום דאיסקופה הוי "מקום פטור" כיון שאין בו ארבעה על ארבעה!?

ומפרשינן: **אי ברשויות דאורייתא** כגון רשות הרבים ורשות היחיד, וכי הא דרב דימי, **הכי נמי** דרב מודה. דכיון דאורייתא היא, לא חיישינן שמא יחליפו.

אבל **הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן**, שהרי כל איסור טלטול מרשות של זה לרשות של זה מדרבנן הוא. **וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה**, דכיון דלא זהירי ביה כולי האי, חיישינן דאתי לאפוקי מחצר לחצר! ריטב"א.

אמר רבה בר רב הונא אמר רב נחמן: כותל [רחב ארבעה — שולחן ערוך] **שבין שתי חצירות, שצידו אחד — מצד חצר אחת — גבוה עשרה טפחים מן הארץ, וצידו אחד — שמצד חצר השניה — שוה לארץ, כלומר: שגבוה פחות מעשרה טפחים, והכותל הוא של שניהם — נותנין אותו כדי להשתמש בו ולהוציא אליו מהבית לזה ששוה לארץ.** ובני חצר השניה אסורים להשתמש בו. [ראה ציור 1]

משום, דהוה לזה ששוה אצלו לארץ תשמישו בנחת [נוח הוא להם להשתמש בו], **ולזה שגבוה אצלו מהארץ עשרה תשמישו בקשה** [קשה הוא להם להשתמש בו].

וכל שלזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה — נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת.

וכעין זה **אמר רב שיזבי אמר רב נחמן:** חריץ [רחב ארבעה] **שבין שתי חצירות של שנים על פני כל אורך החצירות** [דהוי נמי מחיצה], **שצידו אחד עמוק עשרה טפחים, וצידו אחד שוה לארץ, כלומר: אין עומקו עשרה, שקרקעית חצר אחת נמוכה — נותנין אותו כדי לטלטל לזה ששוה לארץ.** ובני חצר השניה אסורין בו. [ראה ציור 2]

משום דהוה ליה, לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה.

[**וכל לזה בנחת ולזה בקשה — נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת.**]

וצריכי הני תרי מימרי דרב נחמן:

דאי אשמעינן רב נחמן רק ההיא דכותל, הוה אמינא דטעמו משום דבגובהא משתמשי אינשי [בדבר הגבוה מן הארץ משתמשים אנשים], **וכיון שמשתמש זה ששוה לו לארץ יותר בנחת, נותנין לו את הכותל.**

ברשות אחרת, שאסור מדרבנן. אבל מדאורייתא אין בו איסור, כיון שלא היתה עקירה ברשות

7. ברש"י משמע ד"לא יחליפו", היינו, שלא יניח משאו על מקום זה, ויעקרנו שוב ויניחנו

ע-ד א

חלוץ

ע-ד א

קבו

ציור 18

והרי, **אי אהני מיעוטא** אף על גב שאין בו ארבעה טפחים, אם כן אף **בכוליה כותל נמי לישתמש**, שהרי כשם שמועיל לעשות תשמישו בנחת כנגד המיעוט, מועיל נמי לכל הכותל, שיעלה דרך אותו מיעוט לראש הכותל.

ואי לא אהני לכל הכותל מפני שאין רחב ארבעה, אם כן **אפילו כנגד המיעוט נמי לא** לישתמש, דהא בטיל ליה וכמאן דליתא דמיא!?

אמר משני רבינא: הכא לא עסקינן במיעוט על ידי איצטבא בצידו של כותל, דזה ודאי לא מהני כלל — ואפילו כנגד המיעוט — לפי שאין נוח לעמוד עליה ולהשתמש, וכמאן דליתא דמיא [משנה ברורה].

אלא הכא במאי עסקינן, **בגון שעקר** [סותר] **חוליא** אחת **מראשו** של כותל, והיתה קרקעית חצר אחת גבוהה יותר מחברתה, ועל ידי עקירת החוליא נותר גובה פחות מעשרה טפחים בצד חצר זו, ואילו בחצר שניה — שהיתה קרקעיתה נמוכה — נותר עדיין גובה עשרה טפחים [מאמר מרדכי, וראה משנה ברורה]. [ראה ציור 2]

ולפיכך: אם היה אורך החוליא שעקר ארבעה טפחים, מותר להשתמש בכל הכותל כולו, כיון שעולה מחצירו לאותו מקום שנעקר החוליא, ומשם לכל הכותל כולו.

אבל אם אין בו אורך ארבעה טפחים, אינו נוח לעלות דרך עליו לראש הכותל, וכיון שכן, אין מותר להשתמש בכולו [משנה ברורה, וראה רש"י].

ומכל מקום באותו מקום שעקר החוליא

אבל חריץ [ד] בעומקא לא משתמשי אינשי כיון שצריכים לשוח ולהשתמש [ר"ח], ואין שימוש זה נוח, ואף לזה שווה לו הוי תשמישו בקשה, **אימא לא** נותנין אותו לזה יותר מלזה. קא משמע לן.

ואי אשמעינן רב נחמן רק **בחריץ**, משום **דלא בעיתא תשמישתא**, שמה שמניח בו משתמר, **אבל כותל דבעיתא תשמישתא** שנופלים החפצים ממנו [ולשון "בעיתא": כאלו החפצים נבעתים שמא יפלוג], **אימא לא**, דהוי תשמישו שלא בנחת לשניהם.

להכי **צריכא** שתי מימרות אלו של רב נחמן.

כותל שבין שתי חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה, ששתי החצרות אסורות בו מפני שלשניהן קשה התשמיש, **ובא למעטו** מגובה עשרה טפחים מצידו האחד של הכותל, על ידי העמדת איצטבא וכיוצא בזה בסמוך לכותל, כדי שיהא לבני חצר אחת תשמישו בנחת. [ראה ציור 1]

הרי, **אם יש במיעוטו** לאורך הכותל **ארבעה** טפחים, [בשולחן ערוך הוסיף: ובולטת ארבעה. ואין כן שיטת רש"י, וראה בתוספות בעמוד ב' ד"ה אם], **מותר** לבני חצר זו **להשתמש בכל הכותל כולו** ולהעלות עליה מכלי הבית, שהרי נוח לעלות דרך עליה על ראש הכותל, הואיל ואין ממנה ולראשו גובה עשרה [משנה ברורה, וראה לשון רש"י].

ואם לאו, אין משתמש אלא כנגד המיעוט, ולא בכל הכותל.

ותמהינן עלה: **מה נפשך?!**

עז-ב

חלוץ

עז-א קבח

ציור 19

מותר להשתמש, כיון ששם הוא תשמישו
בנחת שעומד בקרקע ומשתמש שם [משנה
ברורה].⁽⁸⁾

אמר רב יחיאל: כפה באחת החצרות ספל
לאורך ארבעה טפחים מן הכותל [ריטב"א],
ומיעט גובהו מעשרה טפחים, כדי שיהיה
תשמישו — לבני חצר זו — בנחת, **ממעט!**
ומותרין בני אותו חצר להשתמש בו בשבת.
[ראה ציור]

ותמהינן עלה: **ואמאי** מועיל מיעוט על ידי
ספל, והא ספל **דבר הניטל בשבת הוא**
[שאינו מוקצה ומותר ליטלו משם], **ודבר**
הניטל בשבת אינו ממעט, דחיישינן שמא
יטלנו [רשב"א]!?

ומשנינן: **לא צריכא דחבריה בארעא**
[שחיבר הספל לקרקע].

וקא סלקא דעתין שנתן עליו סביבו עפר
ורגבי אדמה כדי לקובעו שם [ריטב"א].
ולפיכך תמהינן עלה:

וכי חבריה בארעא — מאי הוי?

והא אכתי ניטל הספל בשבת אף שעל ידי
עקירת הספל מטלטל הוא ממילא את העפר,
שמוקצה הוא.

דהא תניא דשרי כי האי גוונא: פגה [תאנת
בוטר] **שהטמינה בתבן** כדי להתבשל בו,
וחררה [פת] **שהטמינה מערב שבת בגחלים**,
ועכשיו כבו —

אם מגולה התאנה או החררה מקצתה, הרי

היא **נטילת בשבת**, על ידי שתופסה במקום
הגלוי.

ואף שעל ידי נטילתה, מטלטל הוא את
התבן שהוא מוקצה [דמיירי בתבן שהוקצה
לליבון לבנים], ואת הגחלים המוקצים, מותר
לעשות זאת היות ו"טלטול מן הצד" [שאינו
מטלטל המוקצה עצמו, אלא את הפגה
והחררה] לא שמיה טלטול.

והכא נמי מותר ליטול את הספל בשבת.
וכיון שכן, איך הוי מיעוט [ריטב"א]!?

ומשנינן: **הכא במאי עסקינן — בספל דאית**
ליה אוגוניים [שפה כפולה לתוכו, רש"י בבא
מציעא דף כד א]. והאוגוניים נכנסים בקרקע
וטמונים שם.

וקא סלקא דעתין השתא דבכי האי גוונא
אסור ליטלו, משום דהוה ליה כחופר
[ריטב"א, וראה רש"י].

ואכתי תמהינן: **וכי אית ליה אוגוניים —**
מאי הוי?

והתנן דאפילו כי האי גוונא שרי: הטומן
לפת וצנון תחת חגפן להשתמר בקרקע שכן
דרכו [רש"י שבת נ:], **בזמן שמקצת עלין** ב-טז
שלהם **מגולין**, **אינו חושש** [ואפילו מקצת
עלין מכוסין], [רש"י שבת דף קיג א וראה
ברש"י שבת דף נ ב], **לא משום כלאים בכרם**
ולא משום מעשר, לפי שאינן מושרשים
בקרקע.

הר"ח, אין בו איסור מדאורייתא.

8. ורש"י ביאר הטעם שבאותו מקום מותר

היחיד והנחה ברשות הרבים, אלא עקירה ברשות
היחיד והנחה במקום פטור. ועקירה במקום
פטור והנחה ברשות הרבים. וכל שכן דלפירוש